تەۋرات دەۋرىدە ئىسرائىلدا يۈز بەرگەن مۇھىم ۋەقەلەر
1. (a) ئىبراھىم، ساراھ ۋە تەراھ قانائان زېمىنىغا بارماقچى بولۇپ، ئۇر شەھىرىدىن چىقىدۇ.
(b) ئۇلار ھاران شەھىرىدە توختاپ قالىدۇ.
2. ئىبراھىمنىڭ ئىككى ئوغلى – ئىسھاق (ساراھتىن) ۋە ئىسمائىل (دېدىكى ھەجەردىن) تۆرىلىدۇ.
ئىسھاقتىن ياقۇپ ۋە ئەساۋ (رىۋكاھدىن) تۆرىلىدۇ. ياقۇبتىن ئون ئىككى ئوغۇل، بىر قىز تۆرىلىدۇ.
3. يۈسۈف قۇللۇققا سېتىلىپ مىسىرغا ئېلىپ بېرىلىدۇ. ئۇ پىرەۋننىڭ قول ئاستىدا مىسىرغا ۋەزىر بولىدۇ. ياقۇپ ۋە ئوغۇللىرى قەھەتچىلىكتە ئوزۇق ئىزدەپ مىسىرغا چۈشىدۇ.
يۈسۈف ئۇلارنى قوبۇل قىلىپ گوشەن زېمىنىغا ئولتۇراقلاشتۇرىدۇ («يارىتىلىش» مۇشۇ يەردە توختايدۇ).
4. ئىسرائىللار مىسىردا قۇللۇققا چۈشىدۇ. 400 يىلدىن كېيىن، مۇسا پەيغەمبەر ئۇلارنى مىسىردىن يېتەكلەپ چىقىدۇ («مىسىردىن چىقىش»). مۇسا پەيغەمبەرگە سىناي تېغىدا «مۇقەددەس قانۇن» ۋەھيي قىلىنىدۇ. («مىسىردىن چىقىش»، «لاۋىيلار»).
5. 12 پايلاقچى قانائان زېمىنىنى چارلايدۇ. ئەمما ئىسرائىللار ئىشەنمەسلىكتىن زېمىنغا تېگەلمەيدۇ، چۆل-باياۋاندا 40 يىل كېزىپ يۈرىدۇ («چۆل-باياۋاندىكى سەپەر»)
6. ئىسرائىللار ئىئوردان دەرياسىدىن ئۆتۈشتىن ئاۋۋال مۇسا پەيغەمبەر ئەھدىنى ئىككىنچى قېتىم ئۇلارغا شەرھلەيدۇ («قانۇن شەرھى»)
7. يەشۇئا پەيغەمبەرنىڭ يېتەكچىلىكى بىلەن ئىسرائىللار قانائان زېمىنىغا كىرىدۇ، ئۇنى ئىگىلەيدۇ. يەشۇئا ئۇلارغا زېمىننى تەقسىم قىلىدۇ. يېغىلىق-مالىمانچىلىق دەۋرى — «باتۇر ھاكىملار»
ھۆكۈمرانلىق قىلىدۇ. پادىشاھلىق دەۋرى — سائۇل، داۋۇت، سۇلايمان. پادىشاھلىق بۆلۈنىدۇ — جەنۇبتا «يەھۇدا»، شىمالدا «ئىسرائىل»
8. شىمالىي پادىشاھلىق («ئىسرائىل») ئاسۇرىيە ئىمپېرىيەسى تەرىپىدىن سۈرگۈن قىلىنىدۇ. سۈرگۈن بولغانلارنىڭ كۆپ قىسمى قايتىپ كېلەلمەيدۇ (مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 721-يىل)
9. (150 يىلدىن كېيىن) جەنۇبىي پادىشاھلىق («يەھۇدا») بابىل ئىمپېرىيەسى تەرىپىدىن سۈرگۈن قىلىنىدۇ (مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 586-يىل)
10. 70 يىل سۈرگۈن بولغاندىن كېيىن، ئىسرائىللارنىڭ سادىق بىر قىسمى ئەزرا ۋە نەھەمىيانىڭ يېتەكچىلىكىدە قانائان زېمىنىغا قايتىدۇ
11. خۇدانىڭ خەلقى پادىشاھسىز ھالدا قانائان زېمىنىدا تۇرىدۇ. تەۋراتنىڭ ئاخىرقى قىسمى. («مالاكى پەيغەمبەر») مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 400-يىلى ئەتراپىدا يېزىلىدۇ.
ئىسرائىللار ئاۋۋال گرېك، ئاندىن رىم ئىمپېرىيەسى تەرىپىدىن ھۆكۈمرانلىق قىلىنىدۇ. ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى كۆپ ئادەملەر خۇدا ئەۋەتىدىغان قۇتقۇزغۇچى-مەسىھنى كۈتىدۇ.
ھاران
(تەراھ ئۆلدى)
تەۋراتتىكى كىتابلارنىڭ ناملىرى
1, 2, 3 دېگەنلەر ئىبراھىم دەۋرىدىن مەسىھنىڭ دۇنياغا كېلىشىگىچە بولغان ئەڭ مۇھىم ئىش-ۋەقەلەرنى كۆرستىدۇ
نىنەۋە
(ئاسۇرىيە)
«يارىتىلىش»
ئەفرات دەرياسى
شىمالىي قەبىلىلەرنىڭ سۈرگۈن بولۇشى
شىمال
غەرب
شەرق
جەنۇب
«پادىشاھلار (2)»
گالىلىيە دېڭىزى
ئىئوردان دەرياسى
جەنۇبىي قەبىلىلەرنىڭ سۈرگۈن بولۇشى
«قانۇن شەرھى»
بابىل
«يەشۇئا پەيغەمبەر»
«باتۇر ھاكىملار»
«سامۇئىل (1) ۋە (2)»
«پادىشاھلار (1) ۋە (2)»
«تارىخ-تەزكىرە (1) ۋە (2)»
قانائان
«پادىشاھلار (2)»
«ئەزرا» ۋە
«نەھەمىيا»
ئۆلۈك دېڭىز
«يارىتىلىش»
ئۇر
ئوتتۇرا دېڭىز
«يارىتىلىش»
پارس
قولتۇقى
تەۋراتتىكى پەيغەمبەرلەر -- ئۇلارنىڭ دەۋرلىرى
1. سۈرگۈن بولۇشتىن ئىلگىرىكى پەيغەمبەرلەر
2. سۈرگۈن بولۇش مەزگىلىدىكى پەيغەمبەرلەر
3. سۈرگۈن بولغاندىن كېيىنكى پەيغەمبەرلەر
مىسىر
«مىسىردىن چىقىش»
قادەش-
بارنېئا
«چۆل-باياۋاندىكى
سەپەر»
«لاۋىيلار»
سىناي
تېغى
ئىسرائىللارنىڭ
چۆل-باياۋاندا كېزىپ
يۈرۈشى
قىزىل
دېڭىز
تەۋرات دەۋرىنىڭ تارىخىنى
كۆرستىدىغان خەرىتە